

УЛОГАТА НА НАСТАВНИКОТ ВО ИЗУЧУВАЊЕТО НА СТРАНСКИТЕ ЈАЗИЦИ

Биљана Петковска, Снежана Кирова, Драгана Кузмановска
Филолошки факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ Штип

Анстракт: *‘For every person wishing to teach, there are thirty persons not wishing to be taught’.* Оваа анонимна мисла може да биде многу поголем приказ на модерниот живот отколку што можеме да замислиме. Студентите доаѓаат на нашите предавања во одредена психичка состојба, во добро или лошо расположение и ние стануваме безволни приматели на нивното претходно искуство. Ако студентите често не се чувствуваат сигурно за време на предавањата и ако имаат мала самодоверба наставникот е тој кој треба да ги научи како да се соочат со анксиозноста и да ги мотивира да ја контролираат својата самодоверба која е во директна врска со нивното незнаење или со нивната незаинтересираност на часот. Во овој труд ќе се задржиме на улогата на наставникот и неговото мотивирање на учениците во однос на изучувањето на странските јазици, нивното активно учество во самиот процес на учење на јазикот со што тие би се прилагодиле на социјалниот живот и би станале дел од англиското и германското образовно општество во Република Македонија.

Клучни зборови: *учење, мотивација, анксиозност, самодоверба.*

TEACHER’S ROLE IN STUDYING FOREIGN LANGUAGES

Biljana Petkovska, Snezana Kirova, Dragana Kuzmanovska
Faculty of Philology, University “Goce Delcev” Stip

Abstract: *“For every person wishing to teach, there are thirty persons not wishing to be taught”.* This anonymous thought can be a much larger display of modern life than we can imagine. Students come to our lectures in a particular mental state, in good or bad mood and we become involuntary recipients of their previous experience. If students do not often feel safe during lectures and if they have low self-confidence, the teacher is the one who needs to teach them how to cope with anxiety and motivate them to control their self-confidence which is directly related to their ignorance or indifference of their class.

This paper will focus on the role of the teacher and his/her students' motivation in terms of foreign language learning, their active participation in the process of learning the language with which they would adapt to social life and become part of the English and German educational society in the Republic of Macedonia.

Key words: *learning, motivation, anxiety, self-confidence.*

Вовед:

Учењето на јазик е предизвикувачка задача. Како наставници ние мора да најдеме различни пристапи и да се обидеме да користиме различни материјали во наставниот процес. Овие нови видови на знаење ќе им овозможат на учениците да се здобијат со соодветно ниво на јазик кој им е потребен за предизвиците, барањата и потребите на 21виот век. Учењето на странски јазик е многу сложен процес поради бројот на варијаблите кои се појавуваат при различните улоги на наставникот. Наставниците по странски јазик вклучувајќи не и нас во многу случаи сме биле сведоци на стравот и

непријатноста кои ги искусуваат учениците за време на изучувањето на странски јазик. Наставниците по странски јазик мора да го оценат секој студент поединечно како тој/таа размислува и како најлесно го совладува процесот на учење на јазикот. Кога наставата започнува и почнува да се развива наставникот станува одговорен за мотивацијата на учениците. Главната улога на наставникот е да пронајде и да им овозможи на учениците моќна средина за учење која ќе допринесе за развивање на нивната способност за учење на јазикот преку мотивација која ќе ги натера самите студенти да го изучуваат и користат странскиот јазик преку зборување, читање и пишување. Според (Dönges, 2001a, p.32) се што прави наставникот ги мотивира студентите. Многу ученици наидуваат на одреден степен на неможност да зборуваат странски јазик и во одредени случаи некои од нив го признаваат тоа. Тие може добро да ги совладуваат вештините од другите предмети но кога станува збор за учење на јазикот тие тврдат дека наидуваат на ментален блок (Horwitz et al., 1986:125). Што е тоа што ги спречува учениците да успеат да го совладаат учењето на странските јазици? Во многу случаи чувството на страв и стрес, вознемиреност или напнатост го спречува нивното учење на јазикот и способноста за негово користење. И наставниците и студентите се свесни дека анксиозноста е главната пречка за надминување на недостатоците во изучувањето на странски јазик.

Основната цел на овој труд е да се откријат и да се предложат одредени стратегии кои ќе ја оневозможат анксиозноста во изучувањето на јазикот кај учениците со нивно мотивирање. Дали има разлика при изучувањето на јазикот генерално или кога се учи стручна терминологија? Дали анксиозноста е само кај одреден дел на вештини при изучувањето на јазикот или кај сите четири: читање, пишување, зборување и слушање? Дали е проблемот во нивото на изучување на јазикот, вокабуларот кој се користи, непознати теми и задачи кои често се стимулирани од секојдневните настани.

Мотивација и анксиозност во изучувањето на странски јазици

Во Република Македонија, како мултиетничка држава, нивото на ученици кои го изучуваат странскиот јазик е далеку од задоволувачко и покрај обидите и трудот на наставниците да создадат позитивна средина за изучување на јазикот. Некои ученици се уште го сметаат учењето на јазикот како досадна и тешка задача. Како што ни е познато, учењето на јазик е долг процес на учење и ако учениците не успеат да го совладаат претставува пречка и за самите нив а и за наставниците. Мотивиран ученик е подготвен да учи и да преземе одговорност за време на процесот на учење. Нема да има никаков проблем доколку сите ученици се мотивирани. Но, најчесто тоа не е случај и кај нас. Поседувањето на мал степен на мотивација или немањето воопшто е голем проблем со кој се соочуваат наставниците кога ги подучуваат учениците. Што е уште полошо голем број од учениците не преземаат никаква иницијатива и немаат желба за да учат странски јазик. Како наставници потребно е да знаеме зошто нашите ученици не се мотивирани кога го учат странскиот јазик. Разликата може да се види од примерот каде имаме студенти кои го изучуваат јазикот и кои се мотивирани правејќи го тоа бидејќи сметаат дека јазикот им е потребен понатаму за нивните кариери и професии од една страна и ученици во основно или средно училиште од друга страна на кои им е се уште рано да размислуваат за нивните понатамошна професионална ориентација и нивната единствена употреба на јазикот е практична и мотивацијата им е многу пониска (Gardner and Lambert, 1972, cited in Lightbown, 1999). Тоа е резултат на малата употреба на јазикот надвор од наставата бидејќи по другите предмети кои се изучуваат јазикот е мајчин. Со самото тоа што јазикот е странски и е втор јазик контактот на учениците со странскиот јазик е помал. Со истражување на одредени наставни методи и нивно применување, педагошка пракса и создавање на пријатна

работна атмосферата на самите часови како и индивидуални стратегии за учениците сами да го учат јазикот ќе се создаде поголема мотивација кај истите и тогаш ќе се зголеми и нивото на јазикот кој се изучува.

За многу научници анксиозноста има голем удел во изучувањето на странските јазици. Различните манифестации на студентите во однос на анксиозноста покажуваат одредени симптоми кои укажуваат дека анксиозноста кај јазикот има големо влијание при учењето на истиот. Постои огромен број на причини кои ја предизвикуваат анксиозноста како: активности во однос на предметот, нивото на јазик, организација на предметот како и однесувањето на самиот наставник (Young, 1991) и способноста, возраста, верувањата, полот, начинот на учење и особеностите на самите поединци (Gregersen and Horwitz 2002;). Кога се однесува за изучувањето на јазик најчест пример за анксиозност е кога учениците не можат да ги престават своите идеи и мислења на самиот јазик (Horwitz, Horwitz and Cope, 1986) што би довело до неможност за соодветен изговор на зборовите, употреба на граматика, неможност за разбирање на вештините на читање, зборување и пишување и како резултат на тоа следи срам и конфузија кај самите ученици. Најголемите негативни ефекти од анксиозноста се класифицираат како физички, психолошки и социјални. Физичките се потење на дланките, аритмија, сушење на устата, психолошки се срамот, стравот, беспомошноста додека социјалните се несоодветно молчење, недоволно изразување и ниско ниво на јазично постигнување. Наставникот треба да ја минимизира анксиозноста и да им помогне на учениците да се соочат со неа доколку таа не може да се надмине или избегне (Young, 1999).

Мотивацијата и анксиозноста се две спротивни страни на една иста димензија (Gardner et al., 1992). Колку учениците се повеќе мотивирани толку е помала нивната анксиозност и обратно колку се помалку мотивирани толку е поголема анксиозноста. Потребно е создавање на поволна клима за учење на самите часови при изучувањето на странски јазик, атмосфера која ќе понуди позитивен однос и мотивација од страна на наставникот.

Наставникот како мотиватор во изучувањето на странски јазици

За да ги мотивираме своите ученици во изучувањето на странски јазик мораме да го признаеме присуството на анксиозност кај учениците. Сме виделе многу видови на анксиозност како стравот да се седи на час неподготвен или незаинтересиран и затоа мора да прифатиме дека за голем број на ученици недостатокот на мотивација, способност и несоодветно претходно образование се резултат на присуството на анксиозност. Наставниците денес имаат две опции кога се соочуваат со анксиозни ученици со цел да им помогнат: или им помагаат да се соочат со анксиозноста или да ја направат наставната содржина помалку стресна за учење. Со цел да им помогнеме на нашите ученици мора да изведуваме одредени релаксирачки вежби, да ги советуваме за користење на техниките за изучување на јазикот и да им помогнеме да го научат истиот со тоа што ќе прават споредба со својот мајчин јазик. Во одредени случаи можеби ќе треба и да се советуваме со професионална помош доколку е потребно. За наставниците најважна и најтешка задача е да го намалат стресот кај учениците со менувањето на содржината при изучувањето на јазикот. Анксиозноста најмногу се зголеми кога странскиот јазик стана училиштен предмет кој подлежи на оценување на изведбата на студентите и поради тоа наставниците мора да ги набљудуваат учениците во нивното изразување и да им помогнат да сфатат дека грешките кои ги прават не треба да ги примаат лично и навредливо туку да се обидат да ги сменат и да ги применат.

За да се овозможи надградување и зајакнување на теоретските и практични знаења преку мотивирање на учениците потребно е да им се помогне во развивањето на јазичните вештини. Активностите на наставникот во наставата по јазичните вештини треба да бидат насочени кон создавање и развивање на способностите на учениците за комуникативна примена на јазичните знаења. Задачите се блиски до јазичното искуство на учениците, а учениците се носители на активностите на часот. Во наставниот процес им се дава предност на соработувачките активности, при што учениците самостојно доаѓаат до значењето на информациите (Алексова и др., 2011, стр. 39). Кога станува збор за јазичната вештина слушање потребно е наставникот да користи текстови кои ќе бидат технички уредно подготвени, темите да бидат во согласност со возраста на учениците и да отсликуваат ситуации на слушање надвор од самата училница според нивните интереси и идеи со што ќе ги поттикне да слушаат со полно внимание и концентрација за да можат да ја извлечат главната содржина или информација од текстот. За да се зајакне јазичната вештина зборување кај учениците потребно е да се користат информации кои учениците ќе ги применуваат во користењето на јазикот со што тие ќе стапат во интеракција со другите соученици и ќе можат да се изразат со вистински јазик и ќе можат да го изразат своето сопствено мислење. Улогата на наставникот во мотивирање на учениците за да ја применуваат вештината на читање е да ги води и насочува учениците за полесно разбирање на текстот. Тој треба да користи интересни текстови кои ќе бидат соодветни на возраста на учениците и да ги поттикнува самите да си избираат материјали за учење за да читаат почесто не само поради задоволство туку и заради севкупните јазични придобивки. Кај јазичната вештина пишување улогата на наставникот е да ги мотивира учениците сами да си одбираат теми за пишување и да ги применуваат процесите одговорни за пишување преку нивно развивање.

Заклучок

За многу од учениците во светот учењето повеќе од еден јазик е само рутина. Ова е поради местото каде што се родиле и поради тоа тие се во ситуација да учат повеќе од еден мајчин јазик. Но, за други деца од други држави, како што е случајот со нашата, странскиот јазик е само училиштен предмет од првата до последната година на нивното формално образование. Како и многу други предмети, странскиот јазик е предмет кој мора да се научи, разбере и запомни со цел да се добие оценка, да се положи испит, да се задоволи наставникот, родителите да се гордеат со своите деца, и да се задоволи некоја внатрешна љубопитност. За учениците да се мотивираат да го научат странскиот јазик потребно е наставникот да го имплементира предметот во согласност со потребите на ученикот. Усвојувањето на самиот странски јазик не е процес како и другите процеси на учење. За да се создаде правилно усвојување на јазикот, учениците треба да бидат изложени на таканаречениот инпут или јазикот на комуникација, истиот да го обработат во мозокот и да се подготват за интеракција со наставникот или со други говорители. Иако мотивацијата е клучен фактор во усвојувањето на еден јазик сепак таа единствено може да ни посочи до каде учениците одат во усвојувањето на истиот и како го употребуваат што се темели на теориски и емпириски истражувања во учењето и поучувањето јазик. Затоа мотивацијата е елемент кој се должи на претходни активности и промени од социјален карактер со што самите ученици го надминуваат нивото на анксиозност во зависност од степенот на мотивација и наставниците мораат да се одлучат кои се најдобрите наставни техники и методи и да ги применат во нивната работа, а учениците да станат нивни соучесници и да преземаат одговорност во учењето на јазикот.

Литература

1. Dörnyei, Z. (2001). *Teaching and researching motivation*. Longman: Pearson Education Limited.
2. Gardner, et al. (1992). Integrative motivation, induced anxiety, and language learning in a controlled environment. *Studies in Second Language Acquisition*, 14 (2), 197-214.
3. Gardner, R. C., and Lambert, W. E. (1972). *Attitudes and motivation in second language learning*. Rowley, MA: Newbury House.
4. Gregersen, T. & Horwitz, E.K. (2002). Language learning and perfectionism: anxious and non-anxious language learners' reactions to their own performance. *The Modern Language Journal*, 86 (2), 562-570.
5. Horwitz, E. K., Horwitz, M. B., & Cope, J. (1986). Foreign language classroom anxiety. *The Modern Language Journal*, 70 (2), 125-132
6. Young, D. J. (Ed.) (1999). *Affect in foreign language and second language learning: A practical guide to creating a low-anxiety classroom atmosphere*. Boston: McGraw-Hill College.
7. Алексова Г. и др. (2011). Прирачник за наставата по немајчин јазик. Скопје: Британски совет Македонија